Реклама

Бізнес у розпачі, треба шукати механізми компенсації збитків: інтерв'ю з Гетманцевим

Ad

07:00 19.08.2026 Ср

17 хв

Російські удари призвели до втрат бізнесу на мільярди гривень. Якою буде відповідь держави?

РОСТИСЛАВ ШАПРАВСЬКИЙ
ДМИТРО ОЛІЙНИК

Фото: Данило Гетманцев (Віталій Носач, РБК-Україна)

Не витрачай час на шум! Читай тільки суть з РБК-Україна у Google

Втрати українських компаній від російських обстрілів вимірюються мільярдами гривень, а попереду – чергова важка зима та енергетичні виклики. Бізнес очікує від держави фінансової підтримки через пільгові кредити та податкові канікули.

Голова фінансового комітету ВР **Данило Гетманцев** розповів РБК-Україна про можливі кроки для підтримки бізнесу, а також про скасування пільг на китайські посилки, податки для ФОПів, пріоритети нового Кабміну та свій конфлікт з Михайлом Федоровим.

Текст відредаговано та скорочено задля зручності. Повну версію розмови дивіться на YouTube-каналі РБК-Україна.

Головне:

- **Масштаб збитків та нові пільги**: через значні руйнування складів уряд готує розширення програми "5-7-9%" та розширення лімітів страхування воєнних ризиків.
- **Перерозподіл бюджету та відмова від Нацкешбеку**: джерелом фінансування нових пільг має стати закриття неефективних програм (зокрема "Національного кешбеку").
- **Оподаткування посилок**: скасування пільг на китайські посилки є необхідним заходом для захисту українського ринку.
- **Податки для ФОПів**: Системні зміни до єдиного податку та ПДВ для ФОПів треба відтермінувати до кінця війни.
- **Пенсійна реформа та накопичувальний рівень**: Уряд готує реформу із залученням грошей накопичувальних фондів під 25-річну програму будівництва 1 мільйона квартир.
- **Боротьба з тіньовою економікою**: Виведення з тіні хоча б третини з 1 трлн гривень тіньового сектору дозволить додатково залучити до бюджету до 150 млрд гривень на рік.

Атаки на бізнес, розпач підприємців та заходи підтримки

– Ми зустрічаємось у розпал російських атак на український бізнес. Руйнуються хаби та логістичні склади найбільших брендів ритейлу. У вас відбулася велика зустріч із бізнесом у комітеті. Про що там йшлося?

– Ситуація надскладна. В такому розпачі я бізнес ще не бачив за весь час війни. Rozetka втратила 70 мільйонів доларів – і це гроші, вийняті з обігу, які просто немає звідки повернути... "Епіцентр" втратив центральний, найсучасніший у Європі завод, який зараз точно не відновиться... А це компанії з трудовими колективами по 40-50 тисяч людей.

НОВИНИ

НАТО розкрило свій покроковий план на випадок нападу Росії, - Bild

Реклама

Ad

Ми часто кажемо "Епіцентр" Гереги", але насправді це 40 тисяч робітників, які творять цей великий, білий бізнес. Це українські бренди, які знає весь світ: "Нова пошта", Rozetka, "Сільпо", АТБ. Навколо кожного з них існує величезна екосистема з тисяч малих і середніх підприємств, які їх обслуговують.

Обстрілами росіяни буквально "з м'ясом" вирвали з цієї екосистеми фінансову кров. Збитки щодо кожного з таких суб'єктів вимірюються мільярдами, і компанії опинилися на межі зупинки.

– Діючі урядові програми розраховані переважно на малий та середній бізнес. Чи планується залучення великих гравців?

– Держава обмежена у ресурсах: якби ми одразу відкрили програми для великого бізнесу, малому й середньому – грошей взагалі не вистачило б. Проте зараз великий бізнес просить розширити ці інструменти, і я з ними абсолютно згоден.

Бізнесу потрібні дві речі. Перша – **дешеві кредити.** Банківська система зараз не дає дешевих грошей. Програма "5-7-9%" компенсує відсотки лише частково, але банки при арбітражі доходів надають перевагу безризиковому вкладанню коштів у депозитні сертифікати Нацбанку та державні цінні папери. Вони отримують відсоток, нічим не ризикуючи, замість того, щоб кредитувати реальний сектор.

Ще одне питання – портфельні гарантії. Підприємства втратили нерухомість, яку можна було б надати в заставу. Тому держава має виступати гарантом повернення кредитів через державні гарантії.

Ми вже обговорювали з прем'єром і міністром економіки розширення програми "5-7-9%". Нацбанк від цієї проблеми усунувся – у них "усе добре", вони звітують про зростання кредитування. Але бізнес дивиться на ці звіти й не розуміє, про які гроші йдеться.

Потреби "Епіцентру", "Нової пошти" та інших вимірюються мільярдами. Вони готові брати ці мільярди з банківської системи за прийнятним відсотком. Компенсувати втрати бізнесу державний бюджет не може – у нас немає таких коштів, тільки прямі збитки складають приблизно річний ВВП України. Але субсидувати частину відсоткової ставки та надати гарантії держава зобов'язана.

Фото: Данило Гетманцев (РБК-Україна)

– Ви згадали про безризикові прибутки банків. Саме тому ви виступали за підвищення оподаткування банківського сектору?

– Я вважаю аномалією ситуацію, коли банківська галузь заробляє надприбутки під час війни саме через те, що йде війна, а Нацбанк застосовує відповідні інструменти для зв'язування інфляції. Така аномалія вимагає реакції уряду.

Аналогічні приклади були в США під час Другої світової війни, коли запроваджували податок на надприбутки. Ми зробили це в Україні – маємо три роки роботи податку, прекрасні надходження до бюджету й жодного негативного впливу на стабільність банківської системи.

– А що ще з напрямом – страхуванням воєнних ризиків?

– Це болюча проблема номер два. Я три роки вимагав запуску цієї програми, за трьох різних складів уряду. З початку року вона запрацювала, але дуже умовно. По лінії Експортно-кредитного агентства (ЕКА) від бізнесу з прифронтових територій є аж 400 заявок. Це ні про що.

Чому програма не діє на повну? Бо встановлено ліміт відшкодування – до 30 мільйонів гривень. Для великих мереж це надто мала сума, хоча малий бізнес міг би проявляти більшу активність. Програму страхування треба розширювати. Якщо зараз на неї передбачено лише 1 мільярд гривень, то цю суму необхідно збільшувати в 10-30 разів – до 10-30 мільярдів гривень.

Ми очікуємо від Мінекономіки відповідних пропозицій, і я переконаний, що парламентська зала це підтримає, навіть якщо знадобляться додаткові кошти. Ліміти за цими програмами мають бути істотно збільшені для всіх.

Ефективність видатків, податкові канікули та проблеми логістики

– Збільшення "5-7-9%" та розширення страхування потребують десятків мільярдів. Де взяти ці кошти в умовах жорсткого дефіциту?

– Через перерозподіл неефективних програм. У нас у бюджеті є до 50 млрд гривень на програми, які урядом фактично не використовуються.

Доходить до того, що за кожною п'ятою програмою розпорядники коштів за цілий перший квартал не спроможні навіть пройти процедуру й затвердити паспорт бюджетної програми в Мінфіні! Гроші виділені, але вони просто висять. Це величезна проблема ефективності видатків.

Інший приклад – "Національний кешбек". Сам бізнес дивиться на це по-різному, але я спілкувався з конкретними підприємцями, які прямо кажуть: "Не треба нам цей кешбек, краще розширяйте "5-7-9%".

– Колишній міністр економіки Олексій Соболев переконував мене в користі Нацкешбеку…

– Цифри свідчать про протилежне: ефект для зростання ВВП від кешбеку становить 0,10% – це в межах статистичної помилки. Це була популістська помилка, від якої треба відмовитися, а кошти спрямувати на кредитування "5-7-9%".

– Постраждалий бізнес піднімає питання податкових канікул. Чи вивчаєте ви цю опцію?

– Податки беруться з прибутку або з об'єкта оподаткування. Якщо об'єкт зруйновано – податок і так не виникає. Але зробити загальні податкові канікули для всього бізнесу неможливо, бо тоді нам доведеться розпустити армію, яка фінансується виключно за рахунок наших внутрішніх податків.

Для бізнесу, який реально постраждав від обстрілів, у законі вже є кілька дієвих механізмів. Перший – **це стаття 100 Податкового кодексу:** розстрочка або відстрочка податкових зобов'язань за рішенням Міністра фінансів (можливо навіть поза межами одного бюджетного періоду). І Мінфін готовий іти назустріч Rozetka та іншим компаніям.

Друге – форс-мажорна норма: звільнення від виконання податкового зобов'язання у зв'язку з неможливістю його виконання. Ми ухвалили це ще у 2022 році, і цим інструментом уже скористалися 11 тисяч підприємств. Це рішення застосовує Податкова служба.

Фото: Данило Гетманцев (РБК-Україна)

– Окрім фінансів, із якими ще нефінансовими бар'єрами зіштовхнувся ритейл?

– Головні проблеми зараз дві.

Перше – **складські приміщення.** Власники складів бояться прильотів і не хочуть здавати приміщення торговим мережам, а діючі орендодавці вимагають виселення. Це бізнес і прагматичний розрахунок, тому держава має запропонувати альтернативні майданчики.

Друге – це бронювання працівників. Роззосередження складських хабів вимагає важкої ручної чоловічої праці – жінки там просто не зможуть працювати. Підприємці просять врахувати цей специфічний фактор при бронюванні.

Прогноз на зиму, оцінка ворога та накопичувальна пенсійна реформа

– Попереду чергова масштабна атака на енергетику та важка зима. Якими ви бачите сценарії розвитку подій?

– Падіння ВВП у першому кварталі, паливні проблеми від квітня, труднощі з логістикою, блокування морських перевезень, а до цього додалися ще й точкові обстріли найбільших і найефективніших приватних підприємств. Ситуація зараз гірша, ніж на початку 2022 року, коли бізнес мав ресурси й не був настільки пошкоджений.

На початку повномасштабного вторгнення було заціпеніння й розгубленість, але економіка ще була цілою та мала фінансовий запас. Зараз ми маємо конкретні величезні втрати інфраструктури, зруйновані склади, логістичний колапс та паливну кризу, яка залежить від світових цін. Відновлюватися під постійними обстрілами надзвичайно важко.

Я ніколи не належав до "експертів" із соцмереж, які пророкували Росії швидкий економічний крах. У них потужна економіка. Вони пристосували її до умов війни, активізували імпортозаміщення та створили цілий міжнародний союз для обходу санкцій. Підстав чекати на їх економічний колапс немає.

Нам буде дуже важко цієї зими. Але ми вистоїмо – жодної іншої альтернативи у нас немає. Проте слід розуміти: будь-які наші урядові чи грантові програми – це напівзаходи під час війни. Без **стабільного й довгострокового миру** жодних великих інвестицій в країну не зайде, які б інвестиційні чи індустріальні парки ми не будували. Мир – це завдання номер один.

– Що має на увазі президент Володимир Зеленський, коли говорить про примушення Росії до миру і кроки всередині РФ? Це суто мілітарна історія чи сукупність факторів?

– Це комплекс факторів: міжнародний вплив, військовий складник та перемовини. Президент дуже налаштований здобути мир. Те, що цього не хочуть росіяни, – правда, тому в його риториці й звучить саме примушення до миру.

– Чи збережуться в бюджеті зимові програми разових соціальних виплат, які діяли раніше?

– Програму допомоги на придбання пального я вважаю абсурдною, а "Національний кешбек" – неефективною. Це була помилка, від якої треба відмовитися. Тоді як були і правильні соціальні рішення. Наприклад, виплати пенсіонерам по 1500 гривень взимку – це абсолютно правильний крок. Половина українських пенсіонерів отримує кошти, на які вижити неможливо.

– Що з пенсійною реформою, про яку говорять десятиліттями?

– Пенсійна реформа – це завдання номер один для уряду. Це популярна реформа для більшості громадян, адже її мета – підвищити мінімальну пенсію до 6-7 тисяч гривень. Це пряме завдання президента. Непопулярною вона є хіба що для тих, хто втратить спецпенсії та "кланові" привілеї.

Головна проблема попередніх спроб реформування пенсійної системи за останні 15 років – їх половинчастість. Склали таку формулу нарахування, де через різноманітні трюки людина втрачає до 20% пенсії, а індексація прив'язана до застарілої бази 2017 року.

Ми маємо прив'язатися до зростання середньої зарплати та вийти на коефіцієнт заміщення хоча б 40% (*мова про відсоток від середньої зарплати, яку отримувала людина порівняно з пенсією, - ред.*).

Далі має відбутися **запровадження накопичувального рівня.** Робоча модель: якщо працівник сплачує 1% від зарплати, держава додає 1% (разом 2%); якщо 2% – держава додає 2% (разом 4%). **Недержавні пенсійні фонди** також мають отримати чіткі гарантії захисту заощаджень від інфляції, що ці гроші не згорять. Наразі підготовлено відповідний законопроект.

Залучені "довгі гроші" з пенсійних фондів (на 20-30 років) ми спрямуємо на **програму будівництва 1 мільйона квартир**. Це запустить будівельну галузь і дасть змогу вчителям, медикам, військовим та багатодітним родинам отримати власне якісне житло вартістю 30-50 тисяч доларів із розстрочкою на 25 років під 3% річних. Це гроші, які ми могли б інвестувати, взявши їх у пенсійних фондів.

Фото: Данило Гетманцев (РБК-Україна)

Бюджет на наступний рік, оподаткування посилок та детінізація

– З чого формується бюджет на наступний рік і де шукати джерела доходів для покриття видатків?

– Головна вимога до нового бюджету – підготувати його тверезо. Раніше підганяли задачку під відповідь: свідомо закладали недофінансування армії, щоб "зшити" цифри для МВФ, а посеред року переглядали кошторис.

– Що наразі змінилось, щоб почали робити інакше?

– Я постійно наполягаю, що головне джерело внутрішнього ресурсу – це **детінізація**. У тіні перебуває понад трильйон гривень. Якщо вивести з тіні бодай третину, бюджет отримає додаткові **150 мільярдів гривень на рік**. Реформи Митниці та БЕБ уже прийняті нормативно, тепер нове конкурсне керівництво має реалізувати це на практиці.

– Чи будуть потреби вносити зміни в бюджет ще цього року, щоб знайти гроші на грошове забезпечення військових?

– Зміни будуть. Ми повторюємо історію минулого року. Переконаний, що ми знайдемо внутрішні резерви. Ініціатива має бути за Мінфіном – вони повинні запропонувати перерозподіл усередині бюджету. Видатки на війну будуть профінансовані в повному обсязі.

– А щодо наступного року: що очікуємо від партнерів і чи є гарантії фінансування?

– Ми очікуємо 45,3 мільярда доларів наступного року. Це величезні гроші. Вони є практично гарантованими, але під це ми маємо виконати наші зобов'язання за меморандумами з Євросоюзом та МВФ. Це не "примушення" до чогось шкідливого – це наші внутрішні реформи, необхідні для нормальної роботи економіки.

Взяти хоча б резонансне **питання оподаткування посилок**. Я взагалі не розумію, як у країні, де п’ятий рік йде війна, може виникати дискусія: чи обкладати ПДВ китайські товари з маркетплейсів, якщо цим податком у нас обкладаються хліб, молоко та м'ясо?

Депутати кажуть: "Це непопулярно, там купують памперси діточкам". Але за такою логікою давайте закриємо вітчизняний бізнес! Наші компанії вже замислюються над перенесенням складів до Польщі, зокрема Rozetka, щоб звідти під пільгу в 150 євро без ПДВ поставляти товари в Україну. Тоді звільнені українські працівники взагалі втратять роботу та не матимуть за що купувати товари на цих маркетплейсах.

Популісти, які міряються рейтингами, не розуміють: якщо ми втратимо державність через таку політику, вони мірятимуться рейтингами десь у Кракові чи Лісабоні, як це вже було в 1919 році.

Потрібно займатися реальними євроінтеграційними реформами та ухвалювати необхідні рішення. Усі бізнес-асоціації написали мені листи на підтримку закону про посилки.

– Важка історія була з оподаткуванням цифрових платформ. А тема ПДВ для ФОПів – взагалі табу для багатьох депутатів...

– Критика законопроєкту про цифрові платформи – це приклад чистого популізму. Його підтримує весь бізнес без винятку! Ми погодили редакцію, внесли пільгу на 2000 євро при продажу власних речей, зменшили ставку з 23% до 10% і зробили автоматичне утримання податку платформою. Але депутати вистрибують на трибуну й кричать про "податок на взуття чи шкарпетки", навіть не читавши документ.

Щодо ПДВ для ФОПів. Я обіцяв не змінювати систему єдиного податку до кінця війни і дотримаюся цього. Проте після війни у нас не може бути подвійного ліміту для ПДВ (1 млн гривень для всіх і 10 млн для ФОПів). Зараз мережі роздрібнюються на 3,5 тисячі ФОПів, бо ми самі створили для цього умови.

Єдиний податок має підтримувати малий бізнес у плані спрощення обліку та самозайнятості. Але коли мова йде про непрямий податок (ПДВ), який сплачує споживач, створення різних режимів у межах однієї країни – це не підтримка малого бізнесу, а схема для великого бізнесу щодо ухилення від оподаткування. Наразі це питання відтерміноване до квітня 2027 року.

– У ЗМІ обговорюють можливість підвищення ставок єдиного податку для ФОПів уже в бюджеті на наступний рік. Мінфін може піти на це через брак коштів?

– Наразі у нас нема зобов’язань щодо підвищення податків для ФОпів. Я не бачу в підвищенні єдиного податку суттєвого фінансового потенціалу – там незначні кошти. І я проти будь-яких змін до кінця війни для спрощенців.

Головне й найпопулярніше рішення для поповнення бюджету – це **детінізація**. Поки ми не розв'яжемо питання тіньової економіки, яка складає половину ВВП, будь-яке підвищення податків буде штрафом для добросовісного білого бізнесу. Ми не можемо цього робити. Спочатку потрібно припинити торгівлю контрабандою у відкриту на ринках та в павільйонах.

Фото: Данило Гетманцев (РБК-Україна)

– Хто це покриває? Це конкретні люди чи система?

– Це **кланова система**. Вона працює так: на середній ланці правоохоронних, фіскальних та митних органів утворюються міцні горизонтальні корупційні зв'язки.

Якщо когось ловлять – його просто замінюють на іншу людину. Вони можуть призупинити схему на місяць, а потім знову відновлюють рух тіньових товарів. До цих зв'язків щільно прив'язаний і так званий тіньовий бізнес, який цим користується.

– Щодо детінізації. Виробники сигарет кажуть, що частка нелегального ринку знову почала зростати, хоча в 2024 році вона падала. Чому так?

– У 2024 році цим питанням системно займалися, тому частка тіні впала. Зараз роботу послабили. БЕБ та Нацполіція накрили фабрику в Чернівцях і ще два виробництва, але це поодинокі акції. Вони чомусь "не помічають" відому Львівську тютюнову фабрику, про яку вголос говорю тільки я.

Новий Кабмін, скандали в Мінцифрі та перспективи виборів

– Як ви оцінюєте новий склад Кабінету Міністрів на чолі з Сергієм Корецьким?

– Це найсильніший фінансово-економічний блок уряду з 2019 року. Я знаю Корецького за роботою в "Укрнафті": він прийшов на підприємство з колосальними податковими боргами, які попередній менеджмент принципово не платив, і менш ніж за рік вивів компанію в прибуток та погасив усі борги.

Міністр економіки Олексій Кравченко – винятково фахова людина, з якою ми ще у 2022 році готували план відбудови в Лугано: він робив її від McKinsey, а я – від Нацради з відновлення. Це дуже фаховий спеціаліст. Урядовці працюють 24/7 і реагують на виклики миттєво.

– У чому полягала суть вашого публічного конфлікту з Михайлом Федоровим та його заступником Олександром Борняковим ще за часів Мінцифри?

– Цей конфлікт має конкретний підтекст за напрямами, за які я відповідаю як голова комітету.

Гральний бізнес та лотереї. Мінцифри провело псевдо-конкурс на лотерейні ліцензії, давши потенційним учасникам лише 29 днів на збір документів. Жодна міжнародна компанія не зайшла, ліцензії переоформили на діючих монополістів.

Друге – запуск Державної системи онлайн-моніторингу грального бізнесу був погоджений із Мінцифри на жовтень 2025 року. Коли настав термін, виявилося, що вони навіть не оголосили конкурс, а в бюджеті на 2026 рік не передбачили на це грошей. Через відсутність системи держава втрачає 20 мільярдів гривень на рік.

Ще одне питання – відсутність санкцій. Регулятор PlayCity під контролем Мінцифри не виписав жодного штрафу операторам за рекламу на піратських та російських сайтах. За цими фактами прокуратура порушила чотири кримінальні справи.

Провал е-Акцизу. На розробку софту для електронного акцизу на тютюн та алкоголь Мінцифрі дали 2,5 року. Вони зірвали всі терміни, не розробили підзаконку, а потім намагалися звинуватити бізнес. Запуск реформи перенесли вже на липень 2027 року, через що бюджет щороку втрачає 50 мільярдів гривень.

Я голосував за призначення Федорова. Але якщо людина допускає системні провали та покриває схеми – я не можу мовчати лише тому, що у нього сформовано образ "недоторканного кумира". Кожна державна помилка має прізвище.

– Закидали також, ніби ви намагалися делегувати своїх людей до регулятора PlayCity...

– Це абсолютна брехня. Я офіційно заявляю: ніколи не просив і не вимагав від Федорова жодних кадрових рішень, окрім одного

– звільняти чиновників, які крадуть.

– Чи можливі вибори в Україні найближчим часом і як ви бачите своє майбутнє в політиці?

– У мене є велике бажання, щоб вибори відбулись. Суспільство та парламент дійсно потребують перезавантаження. Але проводити вибори під час обстрілів, коли частина громадян на фронті, а частина за кордоном – технічно та безпеково неможливо.

Вибори мають відбутися лише після настання миру. Але після проведення виборів не має бути питань до їх легітимності.

Щодо моєї участі: я ще не ухвалював рішення про продовження політичної кар'єри. Моя головна місія, якій я присвятив багато років, здоров'я та репутації – це довести **детінізацію економіки** до повної та безповоротної перемоги. Я робитиму це в будь-якому статусі – у владі чи поза нею.

Не пропустіть головне! Підпишіться на наші оновлення в Google!

Або читайте нас там, де вам зручно!

Більше по темі:

Данило Гетманцев | Михайло Федоров | ФОП | Податки | Інтерв'ю

Реклама

Ідентифікатор онлайн-медіа в Реєстрі суб'єктів у сфері медіа — R40-05347
Інформаційний портал «РБК-Україна» має тримовну версію (українську, російську та англійську), головна сторінка порталу - https://www.rbc.ua. Фотографії, зображення належать їх правовласникам. Всі фотографії на Порталі, авторами яких є журналісти «РБК-Україна», розміщені на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 International. Редакція «РБК-Україна» може не поділяти точку зору авторів. Оціночні судження не підлягають спростуванню та доведенню їх правдивості. За достовірність та зміст реклами відповідальність несе рекламодавець. Матеріали, позначені плашкою: «Прес-релізи», «Спецпроект», «Партнерський матеріал», «Promo», «Благодійність», «Резонанс» розміщуються на правах реклами і призначені, як правило, для осіб, які досягли 21-річного віку. «Новини компанії» - це інформаційний формат, що охоплює новини, події та оголошення, пов'язані з діяльністю компаній, базуються на пресрелізах, які випускають самі компанії, і за які редакція не несе відповідальність. Онлайн-медіа «РБК-Україна» призначене для осіб віком від 21 року.

© LLC «UBT MEDIA», 2006-2026.